

JÓZEF WYBICKI

**Mazurek
Dąbrowskiego**

JÓZEF WYBICKI

Mazurek Dąbrowskiego

POLSKI HYMN PAŃSTWOWY¹ OD 1927 ROKU

Jeszcze Polska nie zginęła²,
Kiedy my żyjemy³.
Co nam obca przemoc wzięła⁴,
Szablą odbierzemy⁵.
Marsz, marsz Dąbrowski⁶,
Z ziemi włoskiej⁷ do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym⁸ się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę⁹,
Będziem Polakami¹⁰.

Polska, Naród

Walka, Broń, Przemoc,
Wróg

Polska, Naród, Przywódca

Ojczyzna, Droga,

Przywódca, Zwycięstwo

¹*Polski hymn państwowy* — pierwotny tekst autorstwa Józefa Wybickiego powstał w Reggio nell'Emilia jako żołnierska piosenka śpiewana do popularnej melodii mazurka i po raz pierwszy został wykonany publicznie 20 lipca 1797 r. na uroczystości na cześć twórcy Legionów Polskich, gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Ogłoszony drukiem w Warszawie w 1806 r. uległ modyfikacji: zmieniono kolejność strof (trzecia znalazła się w miejscu drugiej) oraz usunięto strofę czwartą i szóstą. Szczególnie wymowa strofy czwartej, zaczynającej się od słów: „Niemiec, Moskal nie osiedzie (...)” byłaby nietaktem wobec przyszłego władcy tworzącego się właśnie Księstwa Warszawskiego, króla saskiego Fryderyka Augusta oraz posunięciem niedyplomatycznym w obliczu pertraktacji prowadzonych przez Napoleona z Aleksandrem I, uwieńczonych pokojem w Tylży w 1807 r. (Wybicki doskonale znał kulisy ówczesnych działań politycznych, będąc w nie zaangażowany osobiście). Zmieniony tekst, po dalszych poprawkach (m.in. w zakresie uwspółcześnienia form gramatycznych i pewnych zmianach leksykalnych) stał się podstawą dzisiejszej wersji hymnu narodowego; oficjalnie Pieśń Legionów Polskich we Włoszech stała się hymnem państwowym decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w 1927 roku. [przypis edytorski]

²*zginęła* — w pierwotnej wersji: „umarła”. [przypis edytorski]

³*Jeszcze Polska nie zginęła, / Kiedy my żyjemy* — wprowadzona tu została idea (rewolucyjna na przełomie XVIII i XIX w.) utożsamiająca ojczyznę z narodem, nie zaś z zajmowanym terytorium czy instytucjami państwowymi. Zwrócił na to uwagę Adam Mickiewicz w swoich wykładach w Collège de France (26 kwietnia i 6 maja), wyrażając się z aprobatą o nowoczesnej, romantycznej koncepcji ojczyzny jako sumy wyobrażeń, stylu myślenia i sposobu odczuwania podzielanych przez pewną społeczność (naród). [przypis edytorski]

⁴*przemoc wzięła* — w pierwotnej wersji: „moc wydarła”. [przypis edytorski]

⁵*odbierzemy* — w wersji pierwotnej: odbijemy. [przypis edytorski]

⁶*Dąbrowski, Jan Henryk* (1755–1818) — generał, uczestnik insurekcji kościuszkowskiej, twórca Legionów Polskich we Włoszech, dowódca naczelny wojsk polskich w 1813 r., generał jazdy armii Królestwa Polskiego w latach 1815–1816. Początkowo służył w wojsku saskim i gwardii elektorskiej, dopiero w 1792 r., na prośbę Stanisława Augusta zwolniony z powinności wobec Fryderyka II, przeszedł do wojska polskiego; nie będąc zorientowany w sytuacji polit. Polski, zanim przyłączył się do powstańców kościuszkowskich, złożył przysięgę na wierność konfederacji targowickiej, czego o mało nie przypłacił życiem: posądzony o zdradę, stanął przed sądem wojskowym i tylko zęczności Józefa Wybickiego jako prawnika i mówcy zawdzięczał ocalenie; zapoczątkowało to przyjaźń na całe życie. [przypis edytorski]

⁷*włoskiej* — w autografie Wybickiego widnieje: „włoski”; jest to fonetyczny zapis daw. formy D. z tzw. e pochylonym: włoski; w pierwotnej wersji pieśni wyrazy w tym wersie były ustawione w innej kolejności, a wers tworzył rym dokładny z poprzednim: „Marsz, marsz Dąbrowski, / Do Polski z ziemi włoski”. [przypis edytorski]

⁸*złączym* — w wersji pierwotnej: „złączem”. [przypis edytorski]

⁹*Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę (...) wrócim się przez morze* — konkretny militarny plan wpisany w pieśń zakładał wkroczenie Legionów Polskich Dąbrowskiego na tereny Polski od południa, od Galicji, po wydostaniu się z Włoch przez Morze Adriatyckie i przemarszu przez Austrię. W wersji pierwotnej tekstu strofa ta występowała jako trzecia w kolejności. [przypis edytorski]

¹⁰*Polakami* — w autografie Wybickiego: „Polakamy” (w tej postaci występuje rym dokładny z „mamy”); jest to być może regionalizm; autor pochodził z Pomorza (ur. w Będominie, wsi kaszubskiej). [przypis edytorski]

Dał nam przykład Bonaparte¹¹,
Jak zwyciężać mamy.
Marsz, marsz... itd.

Jak Czarniecki¹² do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze¹³.
Marsz, marsz... itd.

Już tam ojciec¹⁴ do swej Basi¹⁵
Mówi zapłakany:
Słuchaj jeno¹⁶, pono¹⁷ nasi
Biją w tarabany¹⁸.
Marsz, marsz¹⁹... itd.

Ojczyzna

Ojciec, Córka, Wojna

¹¹*Bonaparte, Napoléon* (1769–1821) — pierwszy konsul Republiki Francuskiej 1799–1804, następnie cesarz Francuzów (jako Napoleon I) w l. 1804–1814 i w 1815 r. (podczas tzw. Stu Dni Napoleona); wybitny dowódca wojskowy i strateg, reformator państwa i europejskiego systemu prawnego (Kodeks Napoleona); swoją pozycję w rewolucyjnej Francji zdobył dzięki pomyślnemu przeprowadzeniu akcji militarnych, takich jak zdobycie Tulonu (1793), stłumienie rojalistycznej rewolty w Paryżu (1795), kampania włoska (1796–97) oraz kampania w Egipcie (1798); pod jego zwierzchnictwem zostały utworzone przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego Legiony Polskie we Włoszech. W okresie rozbiorów Polacy wiązali wielkie nadzieje z postacią Napoleona; stał się on uosobieniem silnego wodza, w sposób zdecydowany realizującego swoją wizję polit., kierującego się ideami demokratycznymi i sprzyjającemu narodom dążącym do niepodległości; był wcieleniem ideału jednostki zmieniającej bieg historii i porządek społ.-polit. świata (idea napoleońska); przeceniano często zaangażowanie fr. władcy w sprawy polskie (m.in. w związku z utworzeniem Księstwa Warszawskiego w 1807 r.); postawa wiążąca rachuby polityczne z przywódczą rolą Napoleona Bonaparte (a później członkami jego rodziny, księciem Reichstadtu i Napoleonem III) zyskała miano *bonapartyzmu*. [przypis edytorski]

¹²*Czarniecki, Stefan* (ok. 1599–1665) — żołnierz (karierę wojskową zaczynał w oddziałach lisowczyków), doświadczony dowódca, słynący z brawury, niestandardowych posunięć i osobistej odwagi, wielokrotnie ranny w walce; w 1652 r. został oboźnym wielkim koronnym i kasztelanem kijowskim, w 1655 r. starostą kowelskim, w 1656 r. regimentarzem, następnie w 1657 r. wojewodą ruskim, w 1659 r. starostą tykocińskim, a w 1664 r. wojewodą kijowskim; na łożu śmierci, w 1665 r. otrzymał buławę hetmana polnego koronnego. Stronnik króla Jana Kazimierza, uznanie i sławę zyskał w czasie potopu szwedzkiego, prowadząc wojnę partyzancką przeciw wojskom Karola Gustawa; aktywnie uczestniczył w pacyfikacji powstania Chmielnickiego i późniejszych buntów kozackich; zginął z powodu ran odniesionych podczas walk w wojnie polsko-rosyjskiej. [przypis edytorski]

¹³*Jak Czarniecki (...) wrócim się przez morze* — nawiązanie do wydarzeń z czasów potopu szwedzkiego; w grudniu 1658 r. Stefan Czarniecki wyprawił się na czele wojsk polskich do Danii, by wesprzeć ją w walce z siłami Karola Gustawa; udało mu się m.in. odbić wyspę Als, ważny punkt strategiczny, dzięki brawurowej przeprawie przez cieśninę o tej samej nazwie, oddzielającą wyspę od lądu stałego. Dzięki przywołaniu tego epizodu postać Czarnieckiego zostaje tu ukształtowana jako wzorzec wodza niewahającego się podejmować odważne decyzje i realizować swoje posunięcia z powodzeniem. W wersji pierwotnej tekstu strofa ta występowała jako druga, nie zaś trzecia i brzmiała: „Jak Czarniecki [!] do Poznania/ Wracał się przez morze,/ Dla ojczyzny ratowania/ Po szwedzkim rozbiorku”; następująca po niej strofa zaczynająca się słowami „Przejdziem Wisłę (...)” stanowiła wówczas ciąg dalszy rozpoczętego tu (od słowa „jak”) porównania działań wojsk polskich pod wodzą hetmana Czarnieckiego oraz legionów generała Dąbrowskiego. [przypis edytorski]

¹⁴*ojciec* — w wersji pierwotnej tekstu: „ocieć”. [przypis edytorski]

¹⁵*Już tam ojciec do swej Basi* — w wersji pierwotnej strofę tę poprzedzała następująca: „Niemiec, Moskal nie osiędzie [nie zatrzyma a. nie utrzyma się]/ Gdy jąwszy pałasza, / Hasłem wszystkich zgoda będzie/ I ojczyzna nasza”. Dziś to ostatnie zdanie byłoby niepoprawne gramatycznie, ponieważ imiesłów przysłówkowy („jąwszy”) powinien odnosić się do tego samego podmiotu („zgoda”), do którego odnosi się w najbliższym zdaniu czasownik („będzie”); w czasach, w których powstał tekst pieśni reguły te nie były ani tak rygorystycznie określone, ani przestrzegane. [przypis edytorski]

¹⁶*jeno* (daw.) — tylko. [przypis edytorski]

¹⁷*pono* (daw.) — ponoć, podobno. [przypis edytorski]

¹⁸*taraban* — duży, podłużny bęben używany w kapelach janczarskich, a także w daw. wojsku polskim; w czasie bitwy bębny te służyły do wydawania komend. [przypis edytorski]

¹⁹*Marsz, marsz* — w pierwotnej wersji tekst kończył się strofą następującą: „Na to wszystkich jedne głosy:/ «Dosyć tej niewoli/ mamy raclawickie kosy,/ Kościuszkę, Bóg pozwoli”. Jest to niejako odpowiedź na kwestię wypowiedzianą przez „ojca Basi”. Przywołanie postaci Kościuszki, obok Dąbrowskiego, Czarnieckiego i Napoleona Bonaparte służy wpisaniu w tekst pieśni idei wodzowskiej. [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/mazurek-dabrowskiego>

Tekst opracowany na podstawie: Śpiewnik polski, tom I, Lwów 1878

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Śląską z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BŚ.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Marta Niedziałkowska.

Okładka na podstawie: Nature Pictures by ForestWander@Flickr, CC BY-SA 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.